

אָבְלָה בַּחוּץ פִּטּוּרָה.

מבררת הגמרא, **מאי לאו** – האם אין הברייתא עוסקת באופן שהיה **מְתַגַּלְגֵּל וְאֵתִי** – שגילגלה הבהמה את השק מרשות לרשות, וכוונת הברייתא כך היא, אבלתו בפנים, דהיינו שגילגלתו מרשות הרבים לרשות היחיד ואכלתו שם, חייבת, מאחר שאכלתו ברשות היחיד, אף על פי שנטלתו מרשות הרבים, אך אם אכלתו בחוץ, דהיינו שגילגלתו מרשות היחיד לרשות הרבים, פטורה, מאחר שאכלתו ברשות הרבים, ואם כן, ניתן לפשוט מברייתא זו את ספיקו של רבי זירא, שיש לדון הבהמה לפי המקום שבו אכלה.

דוחה הגמרא: **לא** – לא ניתן לפשוט ספק זה מדברי הברייתא, **דאִימָא** – מאחר שיתכן לומר בכוונת הברייתא להיפך, שאם גילגלה הבהמה מרשות לרשות וְאֵבְלָהּ, אזי הדין כך הוא, **עַל מַה שֶּׁבִּפְנִים** – על מה שהיה מונח בתחילה ברשות היחיד ונטלתו משם, **חַיִּיבָתָא** אף שאכלתו ברשות הרבים, ואילו **עַל מַה שֶּׁבַּחוּץ** – שנטלתו מרשות הרבים, **פִּטּוּרָה** אף כשאכלתו ברשות היחיד, מאחר שיש לדון לפי המקום שממנו נטלה, ולא לפי המקום שבו אכלה בפועל.

איבעית אימא – ואם תרצה לומר ניתן לדחות ראייה זו באופן אחר, **כִּי קָאָמַר רַבִּי חִינּוּא בְּפִתְיָלָה דְּאַבְסָפְקָא** – חבילת עלי שחת ארוכים. דהיינו, הברייתא שהביא רבי חינא אינה עוסקת בשק מלא גרעיני שעורים שגילגלתו הבהמה מרשות לרשות, אלא בחבילת שחת שעליה ארוכים, ושדות מונחת מקצתה ברשות היחיד ומקצתה ברשות הרבים, וכאשר אוכלת הבהמה מצד אחד של העלים נמשך ממילא אף הצד השני אחריו, ולפיכך נידונית כל החבילה כמונחת במקום שבו אוכלת הבהמה, אך אין להוכיח מכאן לגבי גרעיני שעורים שאינם נמשכים מעצמם זה אחר זה, אלא הבהמה היא זו שמגלגלת מרשות לרשות.

שנינו במשנה, שהשן מועדת לאכול את הראוי לה, ומשלם בעליה נזק שלם, ואם **אָבְלָה** הבהמה **בְּסוּת** או כלים הרי זה משונה, ומשלם הבעלים חצי נזק, **וְכוּי**, במה דברים אמורים ברשות הניזק אבל ברשות הרבים פטור:

הגמרא מבררת באיזה אופן יש לפטור את השן האוכלת ברשות הרבים:

אֲתֵיָא – על איזה אופן השנוי במשנה נאמר שיש לפטור את השן ברשות הרבים, האם רק על האופן השנוי ברישא לגבי שן האוכלת כדרכה, או אף על האופן המבואר בספיא לגבי שן שאכלה כסות או כלים.

אָמַר רַב, אֲבוּלָהוּ – דין זה נאמר על כל האופנים השנויים במשנה, שאף האוכלת כסות או כלים ברשות הרבים פטורה. **מאי מַעֲקָא** – ומזה טעם הדבר, הרי בהמה האוכלת כסות או כלים דבר משונה הוא, וחייבת מתורת קרן, ומדוע יש לפטרה ברשות הרבים. משום **שְׂכָל הַמִּשְׁנָה וְכֵא אַחֵר וְשִׁנְיָה בּוּ פִטּוּרָה**. דהיינו, כל העושה דבר משונה ברשות הרבים, כגון אדם המניח שם כסות או כלים, שאין דרך לעשות כן, ובא אדם או בהמה ושינה בהם, כגון באופן זה שאכלתם בהמה, פטור הבעלים מלשלם את דמי הנזק, מאחר שאף הראשון עשה שלא כהוגן.

וְשִׁמּוּאֵל אָמַר לֹא שֵׁנוּ שהשן פטורה ברשות הרבים, **אֲלָא** באופן המבואר ברישא שאכלה **פִּידוּת וִירְקוּת, אֲבָל** אם אכלה **בְּסוּת וְכָלִים חַיִּיבָתָה**, מאחר שחיובה מתורת קרן הוא, וקרן חייבת אף ברשות הרבים. הגמרא מביאה את שיטת ריש לקיש בענין זה: **וְכֵן אָמַר רִישׁ לְקִישׁ** כדברי רב, שפטור שן ברשות הרבים נאמר **אֲבוּלָהוּ** – על כל הדינים המבוארים במשנה, ואף אם אכלה כסות או כלים.

וְאִדְרָאִישׁ לְקִישׁ לְמַעֲמִיָּה – וסובר ריש לקיש בזה כשיטתו, **דְּאָמַר רִישׁ לְקִישׁ (להלן כד): שְׁתֵּי פְרוּת הוֹשְׁרוּת בְּרִשּׁוֹת הֶרְבִּים, אֲחֵת רְבוּצָה וְרֹבֻצָה** (רובצת) **וְאֲחֵת מְחַלְקָת, וּפְעֻמָּה הִפְרָה הַמְחַלְקָת בְּפָרָה הֶרְבוּצָה, פִּטּוּרָה**, אף שחיובו בעיטה מתורת קרן הוא, וקרן חייבת ברשות הרבים, מאחר שהפרה הרובצת שיתנה מן הדרך הרגילה ברשות הרבים, וכל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור, אך אם בעטה הפרה **הֶרְבוּצָה בְּפָרָה הַמְחַלְקָת, חַיִּיבָתָה**.

מעשה נוסף לגבי בהמה שהזיקה בדרך אכילתה: **הָהוּא בִּרְחָא** – מעשה היה בעו, **דְּהָוָא לִפְתָּא אִפּוּמָא דְּרָנָא** – שראתה לפת ו- מין ירקן המונחת על פי החבית, **סִרְיָה סְלִיק** – נאחזה העו בחבית ברגליה וטיפסה ועלתה עליה, **אָבְלָה לִלְפָתָה וְתִבְרִיה לְרָנָא** – אכלה את הלפת ושברה את החבית, **חַיִּיבָתָה רָבָא** – חייב רבא את בעל העו לשלם **אִלְפִּתָּה וְרָנָא** – גם על הלפת וגם על החבית **נֹזֶק שְׁלָם**.

מבררת הגמרא: **מאי מַעֲקָא** חייבו רבא אף על החבית נזק שלם, הרי אין דרכה של עו לשבור חביות ומשונה הוא, והיה לו לחייבו חצי נזק משום קרן. ומבארת, **דְּכִיּוֹן דְּאוּרְחִיָּה לְמִיכָל לִפְתָּא** – כיון שדרכה של עו לאכול לפת, **אוּרְחִיָּה נָמִי לְסְרוּכִי וְלְמַסְלָק** – דרכה גם כן להאחז בחבית ולטפס עליה כדי להגיע לפת, ולפיכך אין זה משונה. דין בהמה האוכלת מעל גבי חברתה: **אָמַר אִילְפָא, בְּהֶמָּה שְׁעֻמְדָּה בְּרִשּׁוֹת הֶרְבִּים, וּפְעֻמָּהּ אֵת צִנּוּרָהּ וְאֲבָלָה דְּבַר מֵאכֵל שְׁהִיה מוֹנַח מַעַל גַּבִּי תִבְרִיתָה, חַיִּיבָתָה** בנוק שלם כדין שן ברשות הניזק, **מאי מַעֲקָא**, משום שגַּבִּי חֲכָרָתָה בְּחֶצֶר הַנִּזֶּק דְּמִי, שרשותו של בעל הבהמה היא, והמזיקו שם חייב נזק שלם.

לִימָא מְסִיעִי לִיה – לכאורה ניתן להביא הוכחה לדינו של אילפא מן הברייתא, שבה שנינו, שאם **הָיְתָה קוֹפְצָה וְ-** תיבה שמניח בה את חפציו **מוֹפְשֵׁלָת לְאַחֲרִיו**, דהיינו, שנשאה מאחורי גבו, **וּפְעֻמָּהּ בַּהֲמָה אֵת צִנּוּרָהּ וְאֲבָלָה מִמֶּנּוּ, חַיִּיבָתָה**, ומוכח כאילפא, שאף שהנוק היה זה נידון כשן ברשות הניזק, ומשלם בעל הבהמה נזק שלם. דוחה הגמרא, **בְּדָאָמַר רַבָּא בְּקוֹפְצָתָה, הָכָא נָמִי בְּקוֹפְצָתָה** – כשם שמצינו במקום אחר שהעמיד רבא בבהמה קופצת, כך ניתן להעמיד אף בברייתא זו, שעוסקת באופן שקפצה הבהמה ואכלה מתוך קופתו, ומאחר ששינוי הוא זה משלם בעל הבהמה חצי נזק, כדין קרן שחייבת אף ברשות הרבים, אך אין להוכיח מכאן שאם אכלה הבהמה כדרכה ישלם בעליה נזק שלם כדין שן ברשות הניזק.

מבררת הגמרא: **וְהִיכָא אִתְּמַר דְּרָבָא** – היכן נאמרה מימרא זו של רבא שהעמיד בקופצת, ומבארת, **אֲהָא דְּאָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיָּא** – על דין זה שאמר רבי אושעיא, **שֶׁבְּהֶמָּה הָאוֹכֵלֶת בְּרִשּׁוֹת הֶרְבִּים, אִם הִלְכָּה וְאֲבָלָה, פִּטּוּרָה**, כדין שן ברשות הרבים, אך אם **עָמְדָה וְאֲבָלָה, חַיִּיבָתָה**.

מקשה הגמרא: **מאי שֵׁנָא הִלְכָּה** – מדוע אם הלכה הבהמה ואכלה תוך כדי הליכתה פטורה, **דְּאוּרְחִיָּה הוּא** – מאחר שדרכה של בהמה לאכול תוך כדי הילוכה, ושן ברשות הרבים פטורה, **עָמְדָה נָמִי אוּרְחִיָּה הוּא** – אם כן, אף כשעמדה ואכלה יש לפטרה מטעם זה, שהרי דרך הבהמות לאכול אף בשעת עמידתן.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבָּא, בְּקוֹפְצָתָה**. דהיינו, אין כוונת רבי אושעיא לבהמה העומדת ואוכלת כדרכה, שבאופן כזה ודאי יש לפטור הבעלים כדין שן ברשות הרבים, אלא כוונתו "עמדה ואכלה" היינו שקפצה ונעמדה על רגליה האחוריות, שאין דרכה לעשות כן, ולפיכך יש לחייב הבעלים בתשלום חצי הנזק כדין קרן, החייבת אף ברשות הרבים.

ספק לגבי דבר מאכל המתגלגל מרשות לרשות: **כְּעִי רַבִּי יִרְיָא, מְתַגַּלְגֵּל מַהוּ** – מה דין הבהמה שגילגלה דבר מאכל מרשות אחת לאחרת ואכלתו שם, האם יש לדונה כפי המקום שממנו נטלה את המאכל, או כפי המקום שבו אכלה אותו.

מבררת הגמרא: **חַיִּיב דְּמִי** – באיזה אופן יש להסתפק, ומבארת, **כְּגוֹן דְּכִיּוּמָא עָמִיר** – שעמדה חבילת קש או תבן **בְּרִשּׁוֹת חַיְחִיד, והבהמה עמדה ברשות הרבים, וְכֵא מְתַגַּלְגֵּל וְאֵתִי מְרִשּׁוֹת הַחַיְחִיד לְרִשּׁוֹת הֶרְבִּים** – וגילגלה הבהמה עמיר זה מרשות היחיד לרשות הרבים ואכלתו שם, **מאי**, האם יש לדון לפי רשות היחיד שממנו נטלתו וחייבת, או לפי רשות הרבים שבו אכלתו ופטורה.

הגמרא מנסה לפשוט ספק זה מדברי הברייתא: **תָּא שְׁמַע, דְּתַנִּי רַבִּי חִינּוּא, מִשּׁוּי** – חבילת של דבר מאכל, כגון שק מלא גרעיני שעורים, שהיה **מְקַצְתּוֹ עוֹמֵד בְּפִנִּים** – ברשות היחיד, **וּמְקַצְתּוֹ עוֹמֵד בַּחוּץ** – ברשות הרבים, הדין הוא שאם **אָבְלָה** בהמה ממנו **בְּפִנִּים חַיִּיבָתָה**, ואם

לָהּ ו- דמי שעורים בוול' במידה הראויה לה, ולא קב או קביים שזו
 מידה גדולה, אָף עַל פִּי שְׂאִינוּ רָגִיל להאכילה שעורים אלא קש ותבן.
 ולְפִיכָהּ, אם אָכְלָה ברשות הרבים תְּמִין אוֹ דָּבָר אַחֵר תֵּרַע לָהּ,
 פְּטוּרָה לגמרי, הואיל ולא נתנית.
 הגמרא דנה לגבי הנהגה מרכוש חבירו, האם צריך לשלם לו עבור
 ההנאה: אָמַר לִיה רַב חֲסֵדָא לְרַמִּי בַר חֲמַא, לֹא הָיִיתָ נֶגֶן בְּאוֹרְתָא
 בְּתוֹחָמָא - לא היית קרוב אלינו אתמול בלילה, ולא יכולת לדון עמנו
 במה שהסתפקנו, דְּאִיבְרִיא לָן מִיָּלִי מַעְלִייתָא - שהסתפקנו בדברים
 חשובים. אָמַר לוֹ רַמִּי בַר חֲמַא, מָאִי מִיָּלִי מַעְלִייתָא - מה הם הדברים
 החשובים שהסתפקתם בהם. אָמַר לִיה רַב חֲסֵדָא, בִּדִּין זֶה הִסְתַּפְקֵנוּ,
 הֲדָר בְּחֻצְרָא חֲבִירוֹ שְׁלֹא מַדְרֵיךְ שֶׁל בַּעַל הַחֲצֵר, הָאֵם הוּא צָרִיךְ
 לְהַעֲלוֹת לוֹ - לבעל החצר שָׂכָר, אוֹ אִין צָרִיךְ. מִבְּרֵית הגמרא: הִיבִי
 דְּמִי, לְאִימָא - אם נאמר שמדובר בְּחֻצְרָא דְּקִיּוּמָא לְאִנְרָא -
 שאינה עומדת להשכרה, וְנִבְרָא דְּלֹא עֲבִיד לְמִנְיָר - והאדם הדר בה
 אינו עשוי לשכור חצר אחרת, מפני שמצוים לו בתים לשאול בחינם
 או שיש לו בית אחר, אם כן ודאי שהוא פטור, שהרי זֶה [הדר] לֹא
 נִתְּנָה מִהַחֲצֵר, שהרי הוא יכול לדור בחינם, וְזֶה [בעל החצר] לֹא חֲסֵר
 כְּלוֹם בְּמָה שֶׁחֲבִירוֹ דָּר בָּהּ, שהרי החצר אינה עומדת להשכרה. אָלֵא
 צָרִיךְ לומר שמדובר בְּחֻצְרָא דְּקִיּוּמָא לְאִנְרָא - העומדת להשכרה,
 וְנִבְרָא דְּעֲבִיד לְמִנְיָר - והאיש הדר עשוי לשכור בית כדי לדור, אלא
 שאי אפשר לומר כן מפני שבאופן זה ודאי חייב לשלם, שהרי זֶה [הדר]
 נִתְּנָה, שהרויח את דמי השכירות שהיה משלם במקום אחר, וְזֶה [בעל
 החצר] חֲסֵר, שאילו לא דר אדם זה בחצירו היה משכירה לאחר, וכיון
 שבני אדם רואים שיש מי שדר בחצר, אינם מבקשים ממנו החצר
 שישכיר להם, ולא יתכן שרב חסדא הסתפק בזה. מסיקה הגמרא: לֹא
 צָרִיכָא, מדובר בְּחֻצְרָא דְּלֹא קִיּוּמָא לְאִנְרָא - שאינה עומדת להשכרה,
 וְנִבְרָא דְּעֲבִיד לְמִנְיָר - והדר בה עשוי לשכור, מפני שאין לו מקום
 אחר לדור בו בחינם, דהיינו זֶה נִתְּנָה וְזֶה לֹא חֲסֵר. מָאִי - מה דין הדר,
 מַצִּי אָמַר לִיה מָאִי חֲפְזִיתִיךְ - האם הוא יכול לומר לבעל החצר, מה
 חסרתית, הלא אף אם לא היית דר בחצרך לא היית משכירה לאחר,
 ופטור מלשלם, אוֹ דְלָמָא - שְׂמָא מַצִּי אָמַר - יכול בעל החצר לומר
 לו,

הגמרא מביאה את שיטת רבי יוחנן בענין זה: וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, לֹא שָׁנוּ
 חכמים במשנה שהשן פטורה ברשות הרבים, אֲלֵא באופן שאכלה
 פִּדְיוֹת וִירְקוֹת, שחוקו מתורת שן הוא, אָכַל אם אכלה פְּסוּת וְכִלִּים,
 שחיובו מתורת פָּקֶן, תִּיְיָבֵת אָף ברשות הרבים.
 מִבְּרֵית הגמרא, לְאִמָּא - לכאורה יש לומר, שרַבִּי יוֹחָנָן לִית לִיה דְּרִישׁ
 לְקִישׁ - אינו סובר כריש לקיש ש'כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור',
 וְאִפְּלִי וְשִׁתִּי פְּרוֹת יסבור רבי יוחנן שאם בעטה המהלכת ברבוצה
 חייבת.

דוחה הגמרא, לֹא - אין הדבר כן, לְעוֹלָם אִית לִיה - אף רבי יוחנן
 סובר לכלל זה, ומודה לריש לקיש שאם בעטה הפרה המהלכת בפרה
 הרבוצה חייבת, ומכל מקום סובר שאם אכלה הבהמה כסות המונחת
 ברשות הרבים חייבת. וטעם החילוק בזה, דְּכִסּוֹת עֲבָדִי אִינְשֵׁי דְּמִנְחִי
 גְּלִימֵי וּמַתְּפָּיִם - מאחר שדרך בני אדם להניח את בגדם ברשות
 הרבים ולעמוד לנחל, ולפיכך אין זה נידון כעמשה משונה, ואם שינתה
 בהמה מדרכה ואכלה את הבגד חייבת, אָכַל בְּהֵמָה לֹא אוֹרְחָה - אין
 דרך בהמה לרבוץ ברשות הרבים, ואם עשתה כן שינתה מדרכה,
 ולפיכך אם שינתה אף המהלכת מדרכה ובעטה ברבוצה הרי היא
 פטורה:

שנינו במשנה (לעיל יט): שאף ששן פטורה ברשות הרבים, מכל מקום
 וְאִם נִתְּנִית מִשְׁלָמָת מה שנהנית [וכו.].
 הגמרא מבררת מה השיעור של 'מה שנהנית'. מִבְּרֵית הגמרא: וְכִמָּה
 השיעור של 'מה שנהנית' - רַבָּה אָמַר, דְּמִי עָמִיד - קש ותבן שהם
 מאכל פשוט, ואפילו אם אכלה שעורים שהוא מאכל משוכה לבהמה.
 וְרַבָּא אָמַר, דְּמִי שְׁעוּרִים בָּזוּל, כמו שאכלה, הלא שאינו משלם לפי
 השער שבשוק, מפני שאולי לא היה מאכילה שעורים, אלא משלם רק
 שני שליש ממחירם.

הגמרא מביאה סיוע לדברי האמוראים מבריייתות: תִּנְיָא כְּוֹותִיה
 דְּרַבָּה - שנינו ברייתא כרבה, וְתִנְיָא כְּוֹותִיה דְּרַבָּא - ושנינו ברייתא
 כרבא. תִּנְיָא כְּוֹותִיה דְּרַבָּה, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי אָמַר, בהמה שאכלה
 שעורים ברשות הרבים, אִין מִשְׁלָמָת אֵלָא דְּמִי עָמִיד בְּלָבָד. תִּנְיָא
 כְּוֹותִיה דְּרַבָּא, אִם נִתְּנִית מִשְׁלָמָת מה שנהנית, בִּיצֵד, אָכַלָה קָב
 אוֹ כִּבְיִים, אִין אוֹמְרִים שֶׁשֶּׁשֶּׁלם את דְּמִיָּתָּהּ לִפִּי הַמַּחֲזִיר בשוק, אֵלָא
 אוֹמְרִין כְּמָה אָדָם רוֹצֵה לִשְׁלֹם כִּדִּי לְהַתְּכִיל לְבָהֱמָתוֹ דְּבָרֵי הָרָאוּי

הָא אִתְּנִית – הרי נהנית מממוני, ועליך לשלם על ההנאה. אָמַר לֵיהּ
רמי בר חמא, מִתְּנִיתִין הִיא – יש ראייה לזה ממשנה. שאל אותו רב
חסדא, הִי מִתְּנִיתִין – איזו משנה. אָמַר לֵיהּ רמי בר חמא, לְבִי תִשְׁמַשׁ
לִי – כשתשמשני שימוש אחד אבאר לך את תשובתי. שָׁקַל סוּדְרִיהּ
כְּרָךְ לֵיהּ – לקח רב חסדא את סודרו של רמי בר חמא וקיפלו. אָמַר
לֵיהּ רמי בר חמא, שיש להוכיח מהמשנה לגבי בהמה שאכלה פירות
ברשות הרבים, שבעל הבהמה נהנה שפרתו אכלה ואילו בעל הפירות
לא חסר, כמבואר להלן, ואף על פי כן אִם נִתְּנִית מְשַׁלֶּמֶת מַה
שֶׁנִּתְּנִית, ומוכח שזה נהנה וזה לא חסר חייב.
רבא דוחה את ראיית רמי בר חמא: אָמַר רָבָא, כִּמְהָ לֹא חָלִי וְלֹא
מְרִישׁ נִבְרָא דְמִרְיָה סִינְעִיה – כמה סמוך ומובטח ואינו צריך לחלות
ולדאוג מכל רעה) רמי בר חמא, שהקדוש ברוך הוא בעזרו, דָּאָף עַל
גַּב דְּלֹא דְמִי לְמִתְּנִיתִין קִבְּלָה מִינֵיהּ – שאף שהנידון שבו הסתפקו
אינו דומה למשנתנו, קיבל ממנו רב חסדא את ראייתו. אבל באמת
אין הנידון דומה לראיה, משום שחָא' – דין זה שהבהמה חייבת על
פירות שאכלה ברשות הרבים, הוא משום שוֹה (ובעל הבהמה) נִתְּנָה,
וְהוּא (ובעל הפירות) חָסֵר, וְחָא' – הספק לגבי הדר בחצר שאינה עומדת
להשכרה, וְהוּא (והשוכר) נִתְּנָה, וְהוּא (ובעל החצר) לֹא חָסֵר הוּא, ויתכן
שהוא פטור. מתרצת הגמרא: וְרָמִי בַּר הָמָא סוֹבֵר, שְׂכָתָם פִּירוֹת
פִּירוֹת הָרָבִים הָפְקוּרִי מִפְּקָרֵי לָהּ – בעליהם מפקירים, כלומר
מתיאש מהם וחושב שיהיו פחות מדמי מה שנהנית, ונמצא
שאינו חסר באכילת הבהמה.
הגמרא מביאה משנה לפשוט ממנה את הספק: הָנֹן, הַמְּקַיֵּף את שדה
חֲבִירוֹ מְשַׁלֵּשׁ רוּחוֹתָיו, כגון שהיה לראובן שלש שדות משלש
רוחותיה של שדה שמעון, וְגֵדֵר רַאבוּן אֶת הָרֶאשׁוֹנָה וְאֶת הַשְּׁנִיָּה
וְאֶת הַשְּׁלִישִׁית בגבול שבין שדותיו לשדהו של שמעון, מלבד הגדרות
החיצונות שבין שדותיו לשאר הבקעות. אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ – את
שמעון לשלם כלום, משום שהוא לא נהנה בגדירה זו, שהרי שדהו
נשארה תפוחה מהצד הרביעי. מדייקת הגמרא: הָא – אבל אם היה
לראובן ארבע שדות מארבע רוחות שדה שמעון, וגדר גם את
הַרְבִּיעִית, שאז נמצא שמעון נהנה ששדהו גדרה מכל רוחותיה,
מְחִיבִין אוֹתוֹ לשלם את חלקו, שְׁמַע מִינָה שוֹה נִתְּנָה וְהוּא לֹא חָסֵר
חֵיב, שהרי שמעון נהנה ששדהו גדרה וראובן לא חסר כלום בהנאת
שמעון, וכן הדר בחצר חבירו שאינה עומדת להשכרה חייב לשלם.
דוחה הגמרא: שְׂאֵנִי הָתָם – שונה הדבר שם, דָּאָמַר לֵיהּ רַאבוּן
לשמעון, אֶת גְּרָמָת לִי הַפִּיפֹת וְתִירָא – היקף מיותר, שאילו לא היתה
שדר בין שדותי היה די לי בגדרות חיצוניות בלבד, וכעת ששדר
באמצע, אני צריך להקיף את שדותי גם בגדר פנימית, ומשום כך זה
נחשב שזו נהנה וזה חסר, וחייב.
הגמרא מוכיחה מדברי רבי יוסי באותה משנה, שפטור: הָא שְׁמַע, אָמַר
רְבִי יוֹסִי, אִם לאחר שגדר ראובן משלש רוחות, עָמַד הַמְּקַיֵּף וְגֵדֵר אֶת
הָרוּחַ הַרְבִּיעִית, מְגַלְגֵּלִין עָלָיו אֶת הַכָּל – מחייבים אותו להשתתף
בשלושת המחיצות הפנימיות של ראובן, משום שגילה דעתו שחל לו
בגדרות. מדייקת הגמרא: מַעֲמָא דְגֵדֵר נִיפָא וגילה דעתו שחל לו, הָא
– אבל אם הַמְּקַיֵּף קנה שדה רביעית הסמוכה לשדה שמעון, וגדרה,
שמעון פְּטוּר, שְׁמַע מִינָה שוֹה נִתְּנָה וְהוּא לֹא חָסֵר פְּטוּר. דוחה
הגמרא: שְׂאֵנִי הָתָם – שונה הדבר שם, דָּאָמַר לֵיהּ שמעון לראובן, לא
היתה יכולת בידי לגדור גדר של אבנים, וְלִדְרִי סִנִּי לִי בְּנִמְרָא בַּר
זוּזָא – ועבורי די בגדר קוצים השהו זו אחד, להבדיל ביני ובינך, ונמצא
שלא נהנה שמעון אלא זו, ועל יותר מה נחשב זה לא נהנה.
הגמרא מביאה משנה לפשוט ממנה את הספק: הָא שְׁמַע, הָכֵית
וְהַעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנִים, כלומר, הבית שעל הקרקע שייך לאחד, והעליה
מעל הבית שייכת לאחר, שְׁנַפְלִי ונחרבו והבית והעליה, אָמַר כְּעַל
הַעֲלִיָּה לְבַעַל הָכֵית לְבָנוֹת את ביתו, כדי שהוא יוכל לבנות את
עליתו על גביו, וְהוּא – ובעל הבית אינו רוצה לבנות, הָרִי כְּעַל

הַעֲלִיָּה בִּזְמַן בֵּית באותה קרקע, וְיוֹשֵׁב בָּהּ עַד שִׁתָּן לוֹ בעל הבית
את יְצִיאָתוֹ שהוציא על בניית הבית, ואז יצא מן הבית ויבנה את
עליתו על גביו. מדייקת הגמרא: יְצִיאָתוֹ הוּא דְמְחִיב לֵיהּ – חייב
כְּעַל הָכֵית לשלם לבעל העליה, הָא – אבל את שְׁכָרוֹ עבור מה שדר
בביתו, לא מנכה לו מהתשלום, שְׁמַע מִינָה שוֹה נִתְּנָה וְהוּא לֹא חָסֵר
פְּטוּר, שהרי בעל העליה נהנה, שלא היה צריך לשכור מקום אחר,
ובעל הבית לא חסר, שהרי לא רצה לבנות את הבית. דוחה הגמרא:
שְׂאֵנִי הָתָם – שונה הדבר שם, דְּכִיתָא לְעֲלִיָּה מְשַׁתְּעָבֵד – שהבית
משועבד לסבול את העליה על גביו, ובין שיש זכות לבעל העליה על
בעל הבית לסבול את עליתו, יש לו גם זכות לדור בבית עד שיתן לו
את יְצִיאָתוֹ, ואינו 'נהנה ממנו חבירו', אלא הוא נוטל את שלו
בזכות.
הגמרא מוכיחה מדברי רבי יהודה באותה משנה, שחייב: הָא שְׁמַע,
רְבִי יְהוּדָה אָמַר, אָף זֶה – בעל העליה הָדָר בְּחֶצֶר חֲבִירוֹ – בעל
הבית שֶׁלֹא מְדַעְתּוֹ, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שְׁכָר על המגורים. מדייקת
הגמרא: שְׁמַע מִינָה שוֹה נִתְּנָה וְהוּא לֹא חָסֵר חֵיב, שהרי בעל העליה
נהנה ובעל הבית אינו חסר. דוחה הגמרא: שְׂאֵנִי הָתָם – שונה הדבר
שם שמדובר בבית חדש, וחייב לשלם משום שְׁחֲרוּרֵתָא דְאִשְׁתֵּיתָא –
השחרת הכתלים בעשן שהוא עושה כשדר בבית, וממילא הרי זה
נהנה וזה חסר, ולכן חייב.
שְׁלֹחָה – שלחו בני הישיבה את הספק בעניין זה נהנה וזה לא חסר'
כִּי – לבית רבי אמי, אָמַר רבי אמי, וְכִי מַה עָשָׂה לוֹ הדר לבעל הבית,
וְהוּא חָסֵר, וְהוּא הָיִקף, והדר פטור מלשלם. ושלחו את הספק גם לפני
רְבִי חִינָא בַּר אָבָא, אָמַר רבי חייא בר אבא, נִתְּיִשֵׁב בְּכָרְךָ – נענין
בשאלה זו עד שתתיישב דעתנו להשיב. הָדָר – שוב שְׁלֹחָה קָמִיה –
לפני דְּרָבִי חִינָא בַּר אָבָא, אָמַר, כּוֹלִיה הָא שְׁלָחוּ לִי וְאִילוּ – כל כך
הרבה פעמים שולחים לי ודולכים כמה פעמים, אִילוּ אֲשַׁכְּחִי – מצאתי
בָּהּ מַעֲמָא – טעם לפטור או לחייב, לֹא שְׁלָחָא לָהּ – וכי לא הייתי
שולח להם תשובה.
הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים מה דעת רבי יוחנן בענין זה: אֶתְמַר,
רַב כְּהֵנָא אָמַר רְבִי יוֹחָנָן, אִינוּ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שְׁכָר, וְרָבִי אֲבָהוּ
אָמַר רְבִי יוֹחָנָן, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שְׁכָר. רַב פָּפָא, הָא דְרָבִי
אֲבָהוּ, לֹא בְּפִירוּשׁ אֶתְמַר אֵלָּא מְכַלְלָא אֶתְמַר, לא שמעם בפירוש
מרי יוחנן אלא שמע ממנו דברים אחרים ומהם דייק שכך דעתו, ואין
לסמוך על הדברים. דְּהָנֹן, נָטַל הגזבר הממונה על ההקדש אֶת
קוֹרָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ לעצמו, הָרִי זֶה לֹא מְעַל, שהרי לא שינה את
רשותה, שגם קודם לכן היתה ברשותו. אך אם נִתְּנָה במתנה לְחֲבִירוֹ,
וחבירו קנה, מכיון שיש לגזבר רשות לתת, הוּא – הגזבר מְעַל, שכיון
שנתנה לחבירו הוציאה מיד הקדש לחולין, וְחֲבִירוֹ לֹא מְעַל, שאחר
שהוציאה הגזבר לחולין הרי היא שלו. ואם הגזבר לא הוציא את
האבן מרשות ההקדש אלא בְּנָתָה לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, הָרִי זֶה לֹא מְעַל עַד
שִׁדְרוֹ תַּחְתִּיתָּה ויהנה ממנה בשיעור שוֹה פְּרוּטָה. וְאָמַר שְׁמוּאֵל, מה
ששנינו שאם דר תחתיה שוה פרוטה מעל, וְהוּא שְׁחֲתִיתָה עַל פִּי
אֲרוּכָה ולא קבעה בבנין, שאין זה שינוי, אבל אם קבעה בבנין מעל
מיד, שעל ידי השינוי הוציאה מרשות הקדש. וְיָתִיב – וישב רְבִי אֲבָהוּ
קָמִיה – לפני דְּרָבִי יוֹחָנָן, וְקָאָמַר מְשַׁמִּיה – ואמר בשמו דְּשְׁמוּאֵל,
זאת אֲמִירָתָה שֶׁהָדָר בְּחֶצֶר חֲבִירוֹ שֶׁלֹא מְדַעְתּוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ
שְׁכָר, שהרי כשדר תחתיה שוה פרוטה היה זה שלא מדעת ההקדש,
וחייב. וְשִׁתָּן רבי יוחנן לֵיהּ – לשמע דברי רבי אבהו. ומבאר רב פפא
מדוע אין לסמוך על הדברים, אִיהו – הוא, רבי אבהו כָּכָר, מְדַשְׁתִּיק
מוֹדָה לֵיהּ – מתוך ששתק רבי יוחנן מוכח שהוא מודה לדברים, וְלֹא
הִיא – ואין זה נכון, אלא אֲשַׁנְתִּיה לֹא אֲשַׁנָּה בֵּית – לא השיגה רבי
יוחנן בדבריו, משום שהדמיון אינו נכון, כי בהקדש אין לומר 'שלא
מדעת', שתמיד די דעת שכניה, והרי זה כהדיוט מדעת. בְּכָרְכָה,
דְּאָמַר רָבָה, הַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹא מְדַעְתָּ